

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д. изк. Свилен Стефанов за дисертационния труд „Иконичните знаци в информатиката: отношението между Интернет и графичната IT изразност” на докторанта от департамент „Дизайн и архитектура” на НБУ Румяна Стефанова за присъждане на образователната и научна степен „доктор”.

Дисертационният труд на докторанта Румяна Божидарова Стефанова от департамент „Дизайн и архитектура” (докторска програма „Дизайн”) на НБУ е на тема „Иконичните знаци в информатиката: отношението между Интернет и графичната IT изразност”. Научен ръководител на докторанта е проф. д.и. Евгений Николов, а проф. д.и. Иван Касабов е посочен като научен консултант.

Дисертацията на докторанта Румяна Стефанова е посветена на един от централните проблеми в живота на съвременното общество и неговите най-авангардни форми на общуване – Интернет. Още от заглавието на труда става ясно, че неговата специфика се състои в това, че проблемът за визуалния език на Интернет е в значителна степен различен от това, което традиционно се разбира като графичен дизайн. Очевидно е, че при днешното проектиране в Интернет се изисква различен тип мислене и подход, съобразени с мултифункционалност, която съдържа различни нива на информативност и доскоро немислимата едновременност за работа с текст, образ, видео и звук. Налица е нова графична IT изразност и нейното проучване е повече от актуално. Това прави темата на труда повече от дисертабилна.

Дисертационния труд е структуриран в четири глави, въведение, заключение и справка за приносите и приложимост на резултатите, речник на използваните термини и библиография. В труда са използвани над 131 фигури и графики като доказателствен материал за защитаваните теоретични тези. Анкетирани са общо 150 лица.

Докторантът е построил класическа структура на своя труд, започвайки увода си с изясняване на задачите на изследването. Там логично е обърнато внимание на появата на „виртуалния човек”, който по съвсем нов начин конструира в Мрежата своите послания и съвсем логично от текст неговата работа неизбежно отива към нова опростена знакова система. Навигацията в Интернет също изключително бързо се променя и това е вследствие на развитието на комуникационните технологии – например чрез ролята на таблетите и смартфоните, при които поради по-малкия размер на екрана е необходима и нов тип графична система. Тук съвсем правилно докторантът изтъква историческото развитието на тази IT графична система, а именно факта, че промяната на предназначението на компютъра от военен в потребителски инструмент води до създаване на нов тип комуникационна система – промяната на компютърния интерфейс от задачен (команден) в графичен потребителски.

Докторантът подчертава няколкократно в труда си, че самата технологична среда изисква иконичност, стилизиране и минимизиране, а големото потребление и натрупания опит изчистват образите до пределно оперативен знак. Така тук логично се стига до основния тип методология на дисертационния труд, тъй като изучаването на знаковите системи е основна задача на семиотиката. Според автора изследването на зависимостите и отношенията между Интернет и IT графичната изразност посредством семиотичен апарат и модели има научно-приложна стойност по отношение развитието и бъдещето на технологиите и насочването им, доколкото е възможно, в съзидателна посока. Така конкретните задачи, които си поставя Румяна Стефанова са да проследи част от съществуващата IT изразност в Интернет и образността в графичния дизайн, да се дефинират знаковите системи на мултимедийната презентация и дизайна на уеб пространството, да се конкретизират зависимостите и отношенията на Интернет пространството и потребителите, управляващи комуникационния процес и да се установят тенденциите в развитието на графичната изразност на базата на емпирично изследване.

В логична последователност Румяна Стефанова развива тезите си в четири основни глави, а именно: „Анализ на иконичните знаци в информатиката. Графичен потребителски интерфейс”, „Знаци и знакови системи. Семиотичен анализ на графичната IT изразност в мултимедията и уеб дизайна”, „Графичната IT изразност през погледа на екзистенциалната семиотика” и „Иконичност и IT изразност през погледа на потребителя – проучване и анкетни резултати според възрастовия фактор и професионални нагласи”. Тези основни глави са разделени на множество подглави, които тук няма да преразказвам. Важното е, че вървейки от история и теория към емпиричен доказателствен материал авторът убедително доказва заложената си още в уводната част основна изследователска теза за минимализиране и стилизиране на графичната IT изразност в резултат на Интернет процесите, проявяващи се като явление и влияние.

Настоящият дисертационен труд достига до някои важни обобщения като това, че уеб пространството е уникално в мащабно изражение и съвсем нов тип среда, моделираща знакова система от значещи единици. В нея семантичните елементи от синтагматичната ос представят динамичен, но гъвкав и многопластов процес, относно плана на съдържанието, който в комутация с инвариантите от плана на израза в парадигматичната ос изразява идентичност, за която са преодолени езиковите бариери, конвенцията е моделирана с лесно разпознаваеми кодове. Универсалността на уеб пространството се реализира чрез универсалността на неговия език. Това е комуникация посредством интуитивни и функционално четими кодове, среда за социализиране и канализиране на културното многообразие, място за структуриране на пазарите и търговията. Правилно е посочено, че днес бурното развитие на технологиите определя желанието на всеки човек да ползва възможностите на уеб пространството, за да не се окаже извън потока на живота, като с поведението и нагласите си потребителите моделират Интернет пространството.

Тезите и наблюденията на Румяна Стефанова са интригуващи и проникателни. Нейната дисертация отчетливо разкрива, че цялата среда на съществуване на съвременния човек е променена и тя е невъзможно да се разглежда извън контекста на новите технологии и Интернет. Нейните изводи

показват, че ролята и влиянието на Интернет комуникациите в обществото вече са моделиращи във всички сфери на живота.

По отношение на графичния език на уеб пространството заключителната част ясно потвърждава, че съвременната графична среда изисква в синтактичен, семантичен и прагматичен аспект минимизирана иконичност, и че развитието на съвременните комуникационни технологии налага стилизиране и минимизиране в графичния им интерфейс. Но особено интересен е футурологичния опит върху развитието на визуалната комуникация в Интернет. На базата на анализа на съвременната ситуация Румяна Стефанова прави опит да очертае тенденциите на бъдещото им развитие. Тъй като съм изкуствовед, който се занимава с проблемите на съвременното изкуство, за мен особен интерес представлява една от подчастите на трета глава, наречена „Естетически перспективи в графичното изкуство”. Тук е много важен изводът, че: „Дигиталните технологии разгръщат творческите възможности на дизайнерите, а „нахлуването” на Интернет технологиите доближават възможностите им. Новите компютърни технологии дават от една страна силен тласък в развитието на приложния графичен дизайн, а от друга – водят до стилистично остаряване на дизайнерските решения. Графичният потребителски интерфейс – ГПИ, спомага за превръщането на статичните графични послания в динамични. Интернет комуникациите създават условия за сътрудничество между дизайнерските общности в целия свят”. И по-нататък: „Графичните дизайнери със своята изобретателност и талант посредством творенията си би трябвало да работят за разрешаване на екологичните и социални проблеми. Силата на графичния дизайн да убеждава може да промени схващанията на милиони потребители от целия свят за мислят за проблемите на бъдещето, което е лесно постижимо посредством дигиталните технологии и Интернет. Графичните послания трябва да носят актуално и некомерсиално съдържание, което започва да се проявява като тенденция. Точно това е новата духовност, проява на екзистенциалността днес”. Интересен извод, въпреки че не знам дали авторът на тези редове осъзнава, колко безутешен и безперспективен би бил светът, ако неговата нова

духовност наистина стане приоритет на уеб дизайнерите. Но това е друга дълга тема.

Тук е важно да се изтъкне, че докторантът е работил по този труд с ясното съзнание, че анализът на културното разнообразие в Интернет пространството води до моделиране и пренасочване в по-съзидателна посока на човешкия творчески потенциал. Не само поради видимите теоретични познания, сериозна библиографска подготовка, богат доказателствен материал и отличен професионален език, но и поради този хуманистичен патос, аз съм впечатлен от настоящия дисертационен труд. Ето защо, в заключение, убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на докторанта Румяна Стефанова.

проф. д. изк. Свилен Стефанов

12. 08. 2012 г.

София